

UAB
DHC
/44

Doctor Honoris Causa
**JORDI
SABATER PI**

Universitat Autònoma de Barcelona
Servei de Biblioteques

1500494633

Universitat Autònoma de Barcelona

Doctor Honoris Causa

JORDI SABATER I PI

Discurs llegit a la
cerimònia d'investidura
celebrada a la sala d'actes
del Rectorat de la Universitat
Autònoma de Barcelona
el dia 14 d'abril
de l'any 1997

Universitat Autònoma de Barcelona

Biblioteca General
Edifici A
08193 Bellaterra (Barcelona) Espanya

Bellaterra, 1997

Universitat Autònoma de Barcelona

Editat i imprès pel
Servei de Publicacions
de la
Universitat Autònoma de Barcelona
08193 Bellaterra (Barcelona)

Imprès a Espanya

PRESENTACIÓ
DE
JORDI SABATER I PI
APADRINAT
PER
JOSEP LLORENS I TEROL

Excel·lentíssim i Magnífic Senyor Rector d'aquesta universitat, estimada per tots nosaltres,
Benvolguts companys i amics que assistiu complaguts a aquest acte científic i social,

En primer lloc us he de dir que no és gens fàcil per a mi fer la presentació d'aquest científic curull de coneixements com és el professor Jordi Sabater i Pi. Aquesta dificultat que se'm presenta no és pas perquè no sàpiga què dir, ans al contrari, és tanta la informació que proporciona la vida de l'amic Sabater i Pi —excepcional persona, eminent científic i formidable professor—, que fer un resum del seu extens currículum és tasca de titans, i jo no en sóc. Com a exemple, us diré que he revisat un *curriculum vitae* d'ell, que abasta cinquanta pàgines i encara no l'ha actualitzat. Per això demano excuses, perquè miraré de seleccionar només aquells aspectes que em semblin principals, malgrat que el problema rau en el fet que a la vida d'aquest patrici tot és principal, no hi ha res de secundari.

En Sabater i Pi té una història que començà quan tenia setze anys i s'embarcà cap a Guinea, aleshores espanyola, on un oncle seu que tenia una factoria el va contractar perquè fes de capatàs. Emperò, ell no va anar allà només per treballar, sinó més que res per conèixer animals exòtics, plantes tropicals i ètnies africanes, a més de l'atracció que sentia per l'Àfrica, perquè de petit havia anat a l'École Française, on li parlaven sovint de les colònies que tenien en aquell continent.

En arribar a Santa Isabel, capital de l'illa de Fernando Poo, es posà a treballar, però sempre que podia voltava pel bosc i, si s'esqueia, conversava amb els aborígens per tal d'aprendre la seva llengua. Ho aconseguí ben aviat, malgrat que hi havia tribus diferents que no tenien la mateixa parla. En realitat, la dèria per anar a la selva, a fi de conèixer arbres, animals o vegetació per dibuixar-ho tot, era deguda al fet que l'afició ja la tenia abans dels setze anys, quan anava al col·legi i començà a dibuixar la natura per pura vocació. Quan ja s'havia adaptat, en Jordi aprengué a conèixer el bosc tropical, les petjades dels animals, a distingir els seus sons i familiaritzar-se amb una topografia que al principi li era estranya. Foren tres anys que transcorregueren sense ni adonar-se'n, des de la seva arribada fins que hagué de tornar a Barcelona per fer el servei militar obligatori.

Els anys que hagué de passar a Catalunya marquen una fita molt important a la seva vida, tan important com la del seu naixement. Un dia de 1945, sortí de permís i conegué una noia d'Igualada que estudiava magisteri a Barcelona. Es deia Núria i s'enamoraren de seguida. Aviat van congeniar perquè tenien moltes coses en comú. A la Núria també li agradaven les excursions al camp i a la muntanya, com també les flors, i tenia un caràcter rialler. L'entusiasme que el Jordi sentia per la naturalesa la va captivar.

El jove de vint-i-quatre anys, en acabar la mili, se'n tornà a l'Àfrica, però ell i la Núria no van deixar d'escriure's tot sovint. Quan ell va arribar a Guinea, en lloc d'anar altre cop a la finca dels parents, trobà feina en una empresa catalana que tenia factories i finques distribuïdes per diverses localitats del territori continental, a Río Muni, situació que li va permetre de satisfer el seu esperit aventurer. Entrava a l'Àfrica autèntica, la que li havien descrit els seus professors francesos. La població de la Guinea continental s'expressava en una llengua bantu, parlada per distints grups ètnics, dels quals el més nombrós i el de més pes social és el dels fangs. Amb aquests, en Sabater i Pi s'hi va relacionar i, després d'aprendre bé la seva llengua, hi mantingué una relació cordial. Això li va servir per conèixer moltes coses que sense aquest ajut hauria trigat més temps a entendre-les.

A la primavera del 1950, la Núria va rebre una missiva en què en Jordi li deia: «Deixa-ho tot i vine a l'Àfrica». Ella s'espavilà i en poc temps aconseguí casar-se per poders amb en Jordi. Així obtingué un permís legal per anar tota sola a Guinea i normalitzar el seu matrimoni, que en Jordi ja havia pactat amb el rector de la parròquia d'allà. Núria Coca i Estadella, un cop adaptada a aquelles terres, demostrà a tothom, i molt especialment al seu marit, que era una dona feta d'una peça. Aviat s'adaptà a aquella forma de vida i a la feina del seu marit, tant a la llar com al camp, on tots dos s'ajudaven l'un a l'altre. Un exemple d'aquesta col·laboració es reflecteix en el fet que, una vegada, quan en Sabater i Pi començà les incursions al bosc per estudiar els goril·les i els ximpanzés, els seus patrons de la factoria li digueren que si volia anar a veure els goril·les, que hi anés, però la feina no se n'havia de ressentir. Quan la Núria ho va saber li digué: «No pateixis. De la finca, ja me n'ocuparé jo». I així ho va fer amb molta dedicació. Ja és ben cert que darrera un home important sempre hi ha una dona important que l'estimula.

No puc entretenir-me amb tots els aspectes científics treballats pel professor Jordi Sabater i Pi. És una llàstima que avui no podrà parlar de tot el que li agradaria. Alguns dels seus estudis han proporcionat descobriments de noves espècies de plantes, d'ocells que, amb els seus crits, es comuniquen amb els seus congèneres, d'alguns arbres i d'altres espècies desconegudes, com la granota gegant, la més gran del món, amb un pes de fins a quatre quilos, que ell va descobrir el 1965, i a la qual va posar el nom de *goliath*, nom que fou admès internacionalment, i li van assignar l'apel·latiu de *Conrui goliath*. Aquest anur fou desconegut en el món de la zoologia fins que Sabater n'efectuà l'estudi sistemàtic.

El temps passà sense adonar-se'n, però en Sabater i Pi va continuar treballant amb més il·lusió que mai. En l'endemig, aparegueren dos plançons que contribuïren a donar satisfacció al matrimoni Jordi-Núria.

DISCURS
DEL DOCTOR
JORDI SABATER I PI

Excel·lentíssim i Magnífic Sr. Rector,
Col·legues, Alumnes, Amics, Senyores i Senyors,

És per a mi un honor molt entranyable i un motiu de profunda satisfacció que la Universitat Autònoma de Barcelona, actualment un dels centres de docència i recerca més importants i prestigiosos de tot l'estat i amb el qual m'uneix una llarga relació professional i personal, es digni incorporar-me al seu claustre de doctors *honoris causa*.

El meu millor agraïment al Dr. Llorens per haver fer factible, mitjançant la seva assistència, dedicació i benèvola confiança, tan digne reconeixement; agraïment que també faig extensiu als doctors Muñoz-Yunta i Gelabert, sense oblidar-me dels meus bons amics, els doctors Egozcue, Balasch, Ponsà i García.

En aquests moments tan intensament emotius, dedico en part aquest homenatge a la meva esposa, companya i col·laboradora en tot moment, especialment en períodes ben difícils de la nostra atzarosa vida africana, sense oblidar-me dels meus fills, de les nores i dels néts, i dels amics i col·legues universitaris que sempre han confiat en mi.

No em puc oblidar dels vells col·laboradors africans, bosquerols i guies infatigables, dissortadament molts d'ells ja absents d'aquest món; ells feren possible les meves recerques en la imponent i sempre misteriosa gran selva africana; l'*afan nnen* del poble fang.

Atès que en circumstàncies semblants he centrat el parlament en la meva biografia, estimo que en aquesta avinentesa seria adient referir-me a l'etoprimatologia i a les meves aportacions a l'esmentada ciència, que, com el seu nom indica, estudia la biologia i el comportament dels nostres parents més propers en la filogènesi, els primats, és a dir: els prosímis, simis i pòngids, seguint l'encara vàlida vella taxonomia de Carolus Linnaeus del 1758. Es tracta d'una jove disciplina científica a la qual, en major o menor fortuna, he dedicat gran part de la meva llarga vida professional.

L'interès de l'home pels primats es perd en la llunyania dels temps. El totemisme de molts pobles africans del gran bosc n'és una prova prou evident. Egipcis, assiris, caldeus, jueus, fenicis, cartaginesos, grecs i romans es referien, sovint, a aquests animals que estimaven i fins veneraven.

Aristòtil, quatre-cent anys abans de Crist, parlà sovint amb admiració dels simis que podien contemplar els navegants grecs en el decurs dels seus periples pel nord d'Àfrica. Galè, cent trenta anys abans de Crist, estudià l'anatomia d'alguns primats i expressà, reiteradament, l'interès d'aquesta pràctica per un millor coneixement de l'anatomia humana.

Durant la llarga Edat Mitjana europea, els conceptes vigents en el món antic variaren: els simis personalitzaven, aleshores, la baixesa humana,

concretament pel que fa a la seva conducta sexual i, també, als seus moviments, semblants, segons els textos, als dels homes ebri; a més, procedien del país de l'obscuritat (Egipte i Núbia), terres maleïdes que propiciaren l'èxode de Moisès i de les seves tribus.

En el *Physiologus*, que és, segurament, la primera zoologia cristiana, llegim que els simis són la mateixa personalització de satanàs per la seva cua i altres suposades vergonyes anatòmiques.

Sant Albert Magne, no obstant això, a les acaballes de l'esmentat període, divideix les criatures creades per Déu en dos grups: els homes posseïdors de raó i els animals que mai no en tenen, però afegeix que els simis i els pigmeus representen un esglaó intermedi entre els homes i els animals, una, diguem-ne, pre-visió evolutiva.

No és fins a la primeria del segle XVII que Batell, un mariner anglès empresonat a Angola pels portuguesos, al seu retorn a Anglaterra, l'any 1607, després d'un llarg captiveri, descriu dos monstres que denomina *engeco* i *pongo*; es tractaria, respectivament, d'un ximpanzé i d'un goril·la.

L'any 1641, l'holandès Tulp publicà la primera descripció, més o menys científica, del ximpanzé; d'altra banda, el metge anglès Tysson confirmà, l'any 1699, la proximitat anatòmica que existeix entre els pòngids africans i l'home. Es tracta d'escrits importants que palesen, no obstant això, l'escassa objectivitat científica vigent a l'època.

El goril·la, animal sempre enigmàtic i misteriós, fou descobert al Gabon, l'any 1840, pel missioner americà Savage, i descrit científicament, l'any 1847, per Wyman, un metge de la mateixa nacionalitat. A partir d'aquest moment, comença la llegenda del goril·la; es tracta d'una fantàsica i fins malèvola literatura magnificada per l'extravagant explorador i comerciant francoamericà Du Chaillu. Aquest personatge, en una important conferència pronunciada l'any 1856 a la Royal Zoological Society de Londres, davant d'un auditori selecte i molt nombrós, en referir-se, entre altres temes, a un contacte amb un grup de goril·les, s'expressà així:

«Els seus ulls lluien com a guspines i la seva cresta sagital tremolava, sense parar, mentre nosaltres, atemorits, demoràvem quiets a la defensiva; l'animal que tenia davant recordava una criatura de malson, meitat bèstia, meitat home, semblant als éssers infernals que pintaven els artistes medievals. Tot seguit, la bèstia pestilent avançà uns passos i un xiscle aterrador retrunyí per l'espai, seguidament es picà el pit i un altre xiscle ens gelà la sang; fou llavors, quan l'animal estava a sis iardes, que vaig disparar..., la fera caigué a terra, ferida mortalment, mentre es convulsionava mostrant la terrible brutalitat del seu rostre infernal...»

Sembla que l'esmentada història és falsa. Du Chaillu mai no va contemplar un goril·la viu. No obstant això, aquesta distorsionada realitat, perpetuada fins als nostres dies per escriptors sensacionalistes i alguns naturalistes dubtosos, incideix sobre dos tòpics: la terrible ferocitat i la libidinosa sexualitat d'aquest pacífic i frígid animal.

El ximpanzé, menys polèmic, era presentat fins fa ben poc com una grotesca caricatura humana, buscant, quasi sempre, el desprestigi dels primats no humans per a l'enaltiment de l'home.

Amb l'adveniment del darwinisme, emergeix, al final del segle passat, la primatologia científica. Huxley, l'any 1863, i Darwin, el 1871, davant d'una opinió pública molt adversa, foren els primers científics que amb valentia afirmaren que tots els primats superiors, però d'una manera molt especial els pòngids africans (goril·les i ximpanzés), eren, filogenèticament, molt propers a l'home, i que les seves capacitats cognoscitives, si bé a escala limitada, eren les nostres mateixes. Aquesta proximitat bioconductual era molt incòmoda, ja que constituïa un testimoni biològic que atemptava contra la validesa del model filosoficoemocional que l'home havia construït, laboriosament, en el decurs de la seva llarga història cultural, per protegir la seva unicitat en el món de la biologia.

A partir d'aquest segle, els estudis de la conducta animal i de l'etologia dels pòngids s'inicien amb puixança, esperonats per les noves perspectives derivades de l'acceptació, per part de la comunitat científica, primer dels models evolutius, i seguidament de la moderna genètica.

La psicologia comparada, amb la intel·ligència humana present com a rerafons, fou la que, inicialment, fomentà aquestes recerques.

Conclusa la Segona Guerra Mundial, l'etologia en prengué el relleu; aquesta jove ciència gestada, inicialment, a l'Europa central a partir de les teories psicològiques de la *Gestalt* i d'expressió germànica en el moment de la seva eclosió, pretengué lliurar-se de les servituds antropocèntriques que condicionaven la psicologia comparada definint-se, simplement, com l'estudi biològic de la conducta des d'una perspectiva evolutiva i adaptativa. En conseqüència, l'etologia considera molt positiu l'estudi dels primats per poder arribar a una unificació de la biologia, la conducta i l'organització social dels animals i de l'home des d'un horitzó evolutiu que permeti considerar, objectivament, els processos biològics que intervingueren en l'hominització i certificar, com és lògic, la major validesa dels models homòlegs emprant els primats com a biològicament més propers, en oposició als anàlegs, llunyans, utilitzats ambdós per la ciència en els estudis de biologia i conducta humanes.

L'interès en el coneixement del comportament dels primats, compartit per psicòlegs, antropòlegs, paleoantropòlegs, sociòlegs, metges i veterinaris, s'enriqueix, a partir de la dècada dels anys cinquanta, en acceptar l'e-

tologia les aportacions menys restrictives, generalistes i dogmàtiques dels especialistes anglosaxons.

Es tracta de treballs promoguts, generalment, pels centres de primats vinculats a prestigioses universitats americanes: Harvard, Stanford, Yale, Tulane, Emory, Oregon, Washington, etc.

No obstant això, no podem oblidar que, a la primeria del segle i fins a la Segona Guerra Mundial, algunes institucions científiques ajudaren investigadors com, per exemple, Köhler, 1914-1918; Kohts, 1921; Abreu, 1925-1930, a realitzar recerques pioneres en el camp del coneixement de les capacitats cognoscitives dels primats superiors en condicions de laboratori.

Però fou el psicòleg nord-americà Robert Yerkes qui fundà, l'any 1924, el Yale Laboratory que més tard traslladà a l'Emory University d'Atlanta, amb el nom de Yerkes Primate Research Center; aquesta institució fou la que inicià l'estudi dels pòngids en els seus biòtops naturals.

Nissen, de l'esmentat centre, publicà l'any 1930 la primera monografia sobre els ximpanzés de la llavors Guinea francesa; Bingham, el 1932, fracassà en l'estudi dels goril·les de muntanya; Carpenter, en no reeixir en l'estudi dels orangutans de Sumatra, es dedicà als gibons de Tailàndia, i publicà, l'any 1940, una valuosa monografia sobre l'esmentada espècie.

La moderna primatologia segueix dues alternatives ben definides: l'estudi d'animals en condicions de captivitat o laboratori, i recerques en llibertat. Referent a la primera, els resultats han estat molt afalagadors i ben coneguts per molts de vosaltres. És interessant esmentar, entre d'altres, els treballs de Harlow sobre l'aïllament social i l'aprenentatge; els de Butler, centrats en la importància que té la curiositat en els primats cercopitècids. Pel que fa a l'estructura social i als seus mecanismes de cohesió, no podem oblidar: Mason, Altmann, Wrangham, Kummer, Seyfarth, etc.; Gardner, Premack, Rumbaugh, Fouts, etc. han fet aportacions molt rellevants en el camp de les capacitats comunicatives i l'origen de la parla; la conducta sexual ha estat estudiada per Nadler; l'incest, per Sade i un llarg etcètera.

Quant a la segona alternativa, a partir de la dècada dels seixanta, els estudis de camp a l'Àfrica central adquireixen una notable importància; els motius són diversos; el primer és que als seus boscos hi viuen els goril·les i ximpanzés i, precisament en aquella dècada, els científics Sarich, Wilson i Goodman determinaren en només cinc o sis milions d'anys la cronologia de la seva divergència de la línia humana.

La ràpida destrucció de la selva tropical i l'extermini implacable de les seves poblacions animals han ajudat a potenciar aquesta segona alternativa, i han estat arguments determinants a l'hora d'establir prioritats, mobilitzar recursos i convèncer les fundacions científiques de la urgència dels projectes.

Nosaltres, l'any 1953, amb mitjans materials i econòmics molt precaris, iniciàrem l'estudi científic dels goril·les i ximpanzés de l'Àfrica occidental; Schaller, el 1959, sis anys més tard, el dels goril·les de muntanya, que continuà Fossey fins a la seva mort violenta; Jane Goodall, el 1960, fundà l'estació de Gombe, dedicada al coneixement del ximpanzé de Tanzània.

Una munió de primatòlegs de tot el món, a partir de l'esmentada època, generalitzen les recerques arreu de la geografia africana; el matrimoni Gautier es dedica als cercopitècids forestals; Schenkel, Hulliger i jo mateix, als còlobs; De Vore, Lee i Altmann, als papions; Garland, als drils; Jouventin i nosaltres, als mandrils. A Indonèsia, els orangutans són estudiats, per cert amb èxit molt escàs, per: Harrison, Rijksen, Galdikas, etc. i, a l'Amèrica meridional, Moynihan, Gaulin, Mittermeier, Coimbra i altres estudien els cèbids i els udoladors.

Com a fruit d'un seguit de circumstàncies poc corrents al nostre país, i també de la insistència del Sr. Jonch, director, llavors, del Zoo de Barcelona, l'any 1958, l'Ajuntament de Barcelona fundà, a la Guinea continental espanyola, el Centre d'Ikunde. Aquesta modesta institució tenia com a fi estudiar la fauna i l'etnologia d'aquell territori i abastar d'animals el Zoo de Barcelona, i de material etnològic i botànic els museus i centres culturals de la ciutat. El fet de ser elegit conservador de l'esmentat centre em permeté dedicar-me intensament a l'estudi dels primats.

Els resultats foren afalagadors; ben aviat, a partir de l'any 1959, iniciàrem les publicacions a diverses revistes científiques internacionals; es tractava de treballs pioners referents a l'etoeologia en la natura de goril·les, ximpanzés, còlobs, mandrils, *Cercocebus* i prosimis, animals que fins llavors eren, pràcticament, desconeguts per la ciència.

La National Geographic Society, el National Institute of Health i la New York Zoological Society, molt sensibles en aquestes activitats, ens concediren, l'any 1963, una substanciosa ajuda econòmica i logística que ens permeté fer, amb la posterior col·laboració de la Tulane University i el Delta Regional Primate Research Center, estudis molt més complexos i extensos centrats, especialment, en el coneixement de la conducta i la relació amb l'entorn dels pòngids africans (goril·les i ximpanzés).

Fou un programa molt reeixit que aportà, als camps de l'antropologia i l'etologia, informació capdal, com el descobriment, per primera vegada, d'una indústria dels ximpanzés, és a dir, la seva capacitat per fabricar estris senzills, en contextos culturals; concretament, bastons molt regulars per a l'obtenció de tèrmit i terres medicinals. També ens va permetre ponderar, científicament, la importància de la nidificació dels esmentats primats com a argument biològic i explicatiu de l'origen i evolució dels punts fixos en els processos de l'hominització, des dels australopitecs

fins a l'home modern; procés que, molt a la llarga, ha conduït l'home a l'urbanisme.

L'ecologia i la conducta tròfica d'ambdues espècies integraren també, com calia esperar, una part molt substancial del programa que ens ajudà a identificar, científicament, més de cent plantes diferents consumides i les condicions etoecològiques del seu ús.

Dissortadament, el programa conculgué tràgicament l'any 1970, quan tota una sèrie d'esdeveniments polítics, fruit de la falta de coneixement etnològic dels governants espanyols, conduïren al poder de la República de Guinea Equatorial l'esperpèntic i cruel dictador conegut, en el món occidental, amb el nom de Macías.

Clausurat amb violència el Centre d'Ikunde, des del meu nou destí de conservador del Departament de Primats del Zoològic de Barcelona, continuarem les recerques primatològiques, però ara en condicions de captivitat.

Els goril·les i ximpanzés, mandrils i cercopitècids foren les espècies escollides per estudiar-ne les capacitats cognoscitives i d'aprenentatge. Posteriorment, aquests estudis els han continuat amb èxit investigadors de diverses universitats catalanes i de tot l'estat.

L'any 1972, una invitació personal de la malaurada Dian Fossey i una generosa ajuda de la National Geographic Society em permeteren estudiar, durant una temporada, la conducta dels goril·les de muntanya a Rwanda; fou una experiència realment extraordinària observar aquests primats pacífics i majestuosos, en el seu entorn natural, als volcans Virunga, un marc de bellesa única molt difícil d'oblidar.

La Facultat de Psicologia de la Universitat de Barcelona, llavors de nova creació, inclogué, a partir de l'any 1975, la psicologia animal en el seu nou pla d'estudis, i em contractaren per impartir-la. Però no fou factible fins a l'any 1984 substituir aquest nom pel més adient i actualitzat d'etologia; aquest retard estava motivat per reticències culturals en l'acceptació d'aquesta denominació, considerada excessivament biològica per una facultat que té les seves arrels històriques en l'humanisme.

L'interès i impacte d'aquesta disciplina i el crèdit de la nova unitat de recerca dins el Departament de Psicobiologia han estat notables, i han coadjuvat a crear un ambient favorable que ens ha permès d'organitzar i dur a terme, amb èxit, un seguit d'expedicions etoprimatològiques a l'Àfrica central.

Els anys 1983 i 1985, la doctora Bermejo estudià, al Senegal, els ximpanzés que viuen en entorns àrids i atípics a la regió de Niokolo-Koba. Del 1988 al 1990, les doctores Bermejo i Colell i el doctor Veà i jo mateix investigàrem la conducta del ximpanzé pigmeu o bonobo; el treball fou realitzat a la regió de Lilungu, al Zaire central.

Finalment, la doctora Colell, l'any 1992, va dedicar un semestre a l'estudi de l'etoeologia dels primats en perill d'extinció que viuen a les zones més inaccessibles de l'illa de Bioko.

Al mateix temps, les doctores Colell i Segarra iniciaren una sèrie perllongada de recerques encaminades al coneixement de la dextralitat i dominància cerebral dels primats superiors del Zoo de Barcelona; el doctor Escobar, de l'evolució de la manipulació en els primats, i el doctor Veà, de la complexa problemàtica de l'economia biològica en els esmentats animals.

Estimo que una reflexió objectiva d'aquesta llarga dedicació ha de ser relativament falaguera; és molt difícil, com tots vostès saben prou bé, assolir, en el nostre país, crèdit internacional, i encara més en un camp que creix vertiginosament en prestigi i dedicació, com ho patentitzen, a bastament, els congressos internacionals de primatologia, el nombre creixent d'especialistes involucrats, el seu abast interdisciplinari, i la xifra espectacular de llibres dedicats a l'esmentada ciència.

No podem oblidar que l'home és un primat, un primat cultural autodomesticat per la seva pròpia cultura; però la cultura és, també, un producte biològic, com ho és, per exemple, l'homeotèrmia. Es tracta d'una millora adaptativa en resposta a les exigències d'un encèfal cada vegada més voluminós, més complex, més especialitzat a atendre les necessitats evolutives, des dels prehomínids i homínids fins als homes moderns.

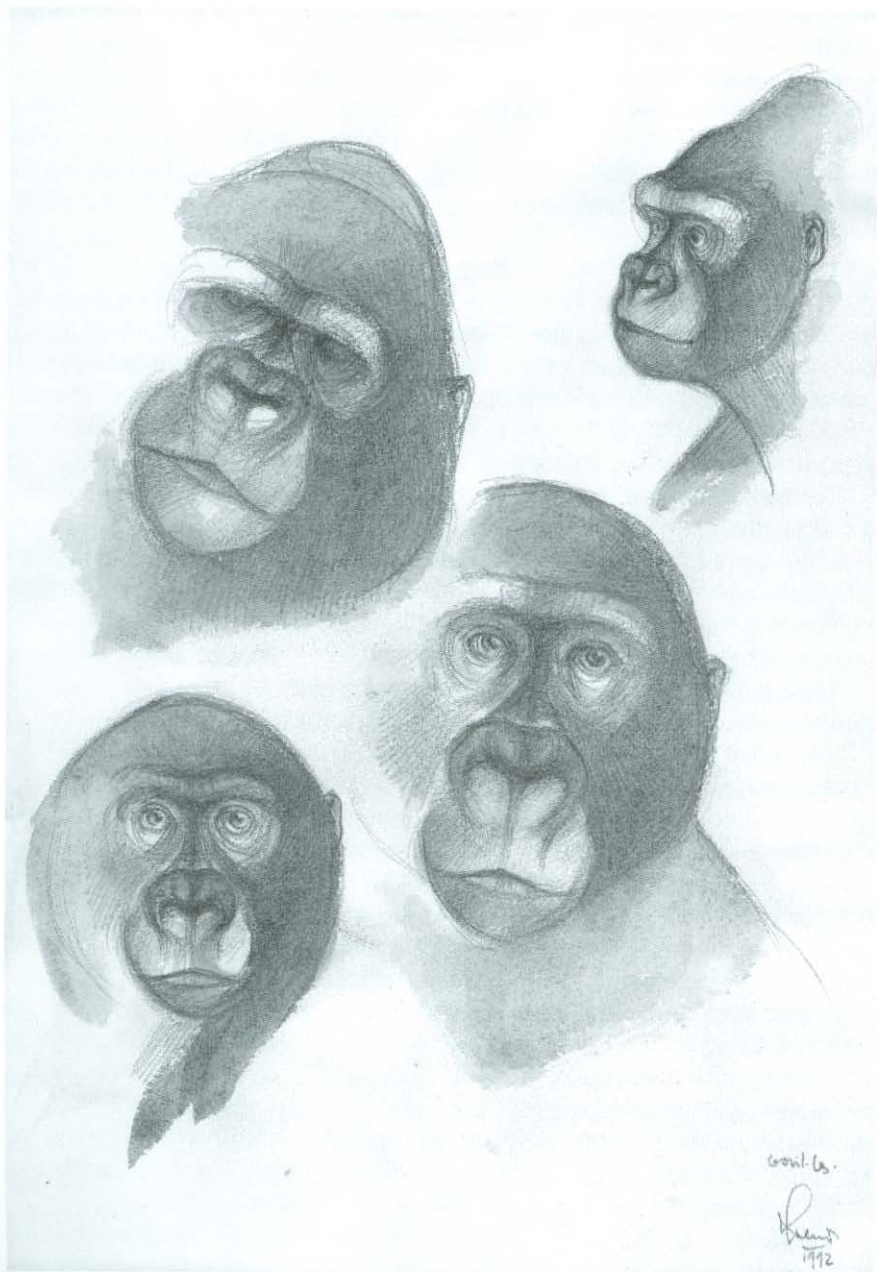
Una evidència clara del llunyà i humil origen de la cultura és que la podem trobar, en un estadi elemental, en alguns pòngids africans.

Davant d'aquest ventall de reflexions, hem de convenir que és una ventura per a la humanitat que a la terra hi visquin, encara, tres espècies de pòngids; el coneixement del seu comportament, de les seves capacitats cognitives, de la seva conducta social i de les cultures elementals són, sens dubte, valuosos tresors imprescindibles per refer l'origen llunyà del nostre comportament i de la nostra intel·ligència i sociabilitat.

El coneixement objectiu de la conducta humana, de l'origen de la parla, de l'equilibri amb l'entorn no es poden estudiar, com s'ha fet fins fa ben poc, només des d'una perspectiva humanista, excloent per als no humans; és un greu error que hem de rectificar, un dèficit important que la moderna primatologia ajuda a pal·liar.

A més, l'estudi dels nostres germans en la filogènesi és una lliçó d'humilitat, una reflexió sobre el nostre origen, sobre la nostra humil filogènesi, un toc d'atenció en aquest món tan antropocèntric i violent que ens ha tocat de viure.

Finalment, a tall de conclusió, com a naturalista de camp i dibuixant amb una dilatada experiència, puc afirmar que l'estudi i la contemplació dels primats en l'entorn encisador i difícilment descriptible que atorga el

Govil-Gs.

Govil-Gs.
1992

marc incomparable de la selva equatorial africana genera un equilibri emocional, un plaer estètic, una humilitat emotiva i una pau interna difícils d'expressar per una persona poc destra en l'art de la ploma; potser només això justificaria el seu estudi i la seva dedicació.

Moltes gràcies per l'atenció concedida.

Jordi Sabater i Pi

CURRICULUM VITAE
DE
JORDI SABATER I PI

TÍTOLS ACADÈMICS

1. Llicenciatura de Filosofia i Lletres (Biologia)
Excel·lent *cum laude* i premi extraordinari de llicenciatura, 1976. Universitat de Barcelona.
2. Premi extraordinari de doctorat. Excel·lent *cum laude* i premi extraordinari, 1985, Universitat de Barcelona.

LLOCS DOCENTS

Professor encarregat de curs.

Departament de Psicologia de la Facultat de Filosofia i Ciències de l'Educació de la Universitat de Barcelona.

Dedicació a Nivell A. De 1976 a 1979.

Dedicació a Nivell B2. De 1979 a 1983.

Creació de la Facultat de Psicologia de la Universitat de Barcelona.

Nomenament: 22 de juny de 1983.

Professor titular d'universitat. Departament de Psicofisiologia.

Nomenament: 4 de desembre de 1984.

Presa de possessió: 4 de febrer de 1987. Dedicació exclusiva.

Professor emèrit de la Universitat de Barcelona. Concedit el 30 de setembre de 1987. Prorrogat el 30 de setembre de 1990.

ACTIVITAT INVESTIGADORA (tria de les principals investigacions)

Contractat per l'Ajuntament de Barcelona com a investigador a Guinea, i com a conservador-investigador del Centre d'Experimentació Zoològica d'Ikunde, des del 1958 fins al febrer de 1969 (independència de Guinea).

Contractat per la Tulane University (Delta Regional Primate Research Center) dels EUA, com a investigador (*staff member*), des de l'1 de març de 1966 fins al 31 de juliol de 1968.

Becat pel National Institute of Health dels EUA. Des de l'abril de 1966 fins al juliol de 1968.

Becat per la New York Zoological Society. Des del març de 1966 fins al febrer de 1969.

Becat per la National Geographic Society (Committee for Research and Exploration) dels EUA. Des de l'abril de 1966 fins al juliol de 1969.

La trajectòria investigadora s'ha concretat en nombroses expedicions i programes científics, els principals dels quals es presenten tot seguit.

1956 (maig-juny). Expedició primatològica i etològica a la selva de Mafan-Evú (Río Muni-Gabon).

- 1957 (agost). Expedició etològica a la regió de Mbarangun a Río Muni central. Estudi de la situació d'un grup de goril·les en procés d'extinció, densitat de la població, interferència humana, nidificació i conducta alimentària.
- 1958 (juliol). Expedició etnològica a la selva d'Ayamikén a Río Muni. Contactes amb els indígenes, densitat poblacional i estudi dels grups pigmeus bayele.
- 1959 (novembre). Expedició etnològica a la regió dels Monts de Cristal al Gabon central. Estudi de l'ètnia fang, sociologia, estructura familiar i migracions.
- 1960 (agost). Expedició herpetològica i primatològica a la regió del riu Mbía. Estudi de la granota més gran del món i de les mones mangabeis *Cercocebus albigena* i *C. torquatus*.
- 1963 (novembre-desembre). Expedició etoprimatològica a la regió d'Abumzok-Aninzok. Estudi de la dispersió, estructura social, alimentació i predació humana dels goril·les, ximpanzés i les mones *Colobus satanas*.
- 1988-1990. Direcció del programa Estudi de l'etoeologia del ximpanzé bonobo (*Pan panicus*) al Zaire, regió Lilingu, districte d'Ikela. Subvencions per al CICYT del Ministeri d'Educació i Ciència.
- 1991-1992. Direcció del programa Estudi dels cercopitecs forestals de Bioko. Subvencionat per la CIRIT i per la Fundació Catalana per a la Recerca, de la Generalitat de Catalunya.

LLIBRES

- PANYELLA, A.; SABATER PI, J. 1955. *Estudio del proceso técnico de la cerámica fang de la Guinea española y Camarones. Su relación con la estructura social*. Madrid: Institut d'Estudis Africans del Consell Superior d'Investigacions Científiques.
- SABATER PI, J. 1970. *Animales de Europa y África*. Barcelona: Oikos-Tau.
- JONES, C. L.; SABATER PI, J. 1971. *Comparative ecology of Gorilla and Pan troglodytes in Rio Muni, West Africa*. Basilea: Bibliotheca Primatologica, 13 (Karger). Llibre emprat com a text en moltes universitats dels EUA.
- SABATER PI, J. 1978 1a ed.; 1984 2a ed.; 1992 3a ed. *El chimpancé y los orígenes de la cultura*. Barcelona: Anthropos, Editorial del Hombre.
- SABATER PI, J. 1984. *Gorilas y chimpancés del África occidental. Estudio comparativo de su conducta y ecología en libertad*. Mèxic: Fondo de Cultura Económica de México.
- SABATER PI, J. 1985. *Etología de la vivienda humana; de los nidos de los póngidos al hábitaculo humano*. Barcelona: Labor Universitaria, Monografías.

- SABATER PI, J.; SABATER COCA, J. O. 1992. *Arte, simbolismo y biología en una manifestación artística poco conocida; los tatuajes de los fang*. Barcelona: Ajuntament de Barcelona.
- SABATER PI, J. 1993. *L'art d'un naturalista: Sabater Pi*. Barcelona: Universitat de Barcelona i Fundació La Caixa.

ARTICLES CIENTÍFICS

De cent onze articles, n'hem escollit vint (18%).

- SABATER PI, J. 1954. «Etnografía africana; conocimientos astronómicos del pueblo fang de Río Muni». Sibundoy (Colòmbia): Publicaciones del Centro de Investigaciones Lingüísticas y Etnográficas de la Amazonia Colombiana. P. 102-107.
- SABATER PI, J. 1954. «Notas para el estudio de las aves indicadoras de miel. Fam.: *indicatoridae*». Madrid: Archivos del Instituto de Estudios Africanos del CSIT. Any VII, núm. 30. P. 7-12.
- PANYELLA, A.; SABATER PI, J. 1958. «Primeras impresiones de la cultura neolítica de la isla de Fernando Poo». *La Guinea Española* 130, núm. 1: 263-264.
- SABATER PI, J. 1958. «Beitrag zur Kenntnis des Flachlandgorillas». *Zeitschrift für Säugetierkunde*. Berlín. Vol. 23. P. 108-114.
- SABATER PI, J.; IASSALETTA, L. 1960. «Beitrag zur Biologie des Flachlandgorillas». *Zeitschrift für Säugetierkunde*. Berlín. Vol. 25. P. 133-141.
- SABATER PI, J. 1966. «Gorilla attacks agains humans in Rio Muni, West Africa». *Journal of Mammalogy*. Vol. 47. Nova York. P. 123-124.
- SABATER PI, J. 1967. «An albino gorilla from Rio Muni, West Africa, and notes on its adaptation to captivity». *Folia Primatologica*, 7. Basilea. P. 155-160.
- JONES C.; SABATER PI, J. 1969. «Sticks used by chimpanzees in West Africa». *Nature*. Vol. 223 (5). Londres. P. 100-101.
- HILL W. C. O.; SABATER PI, J. 1970. «Notes on two anomalies in mandril (*Mandrillus sphinx*)». *Folia Primatologica*, 12. Basilea. P. 290-295.
- SABATER PI, J.; GROVES, C. P. 1972. «The importance of the higher primates in the diet of the fang in West Africa». *Man. The Journal of Royal Anthropological Institute*. Vol. 7. Londres. P. 234-243.
- SABATER PI, J. 1972. «Der grosse Frosch der Erde ist ein Fast Unbekanntes Tier». *Das Tier* 2. Vol. 12. Berna. P. 34-37.
- BALASCH, J.; CASAÑAS, F.; NOS, R.; SABATER PI, J. 1972. «Comportamiento social materno-filial de monos babuinos en cautividad». *Boletín de la Real Sociedad Española de Historia Natural (Biología)*. Vol. 70. Madrid. P. 339-345.

- BALASCH, J.; SABATER PI, J.; PADROSA, T. 1974. «Perceptual learning ability in *Mandrillus sphinx* and *Cercopithecus nictitans*». *Revista Española de Fisiología* 30. Madrid. P. 15-20.
- SABATER PI, J. 1974. «An elementary industry of the chimpanzees in the Okorobikó mountains of Rio Muni». *Primates* 15 (4). Kyoto University. P. 351-364.
- RIOPELLE, A.; JONCH, A.; NOS, R.; LUERA, R.; SABATER PI, J. 1975. «Development and behavior of the white gorilla». *National Geographic Research Report*. Washington. P. 355-367.
- SABATER PI, J. 1977. «Mother raised gorilla in Barcelona Zoo; notes on problems of captive born gorillas». *Int. Zoo-News*. Vol. 24 (7). Londres. P. 29-30.
- SABATER PI, J. 1980. «Chimpanzees and human predation in Rio Muni». *International Primate Protection League (IPPL)*. Vol 6 (12). Washington. P. 8.
- HARCOURT, A. H.; FOSSEY, D.; SABATER PI, J. 1981: «Demography of *Gorilla gorilla* in the wild». *Journal Zoological Society of London*, 195. Londres. P. 215-233.
- GROVES, C. O.; SABATER PI, J. 1985. «From ape's nest to human fix-point». *Man, The journal of the Royal Anthropological Institute of England*. Vol. 20 (1). Londres. P. 22-47.
- Aquest article fou reproduït íntegrament com a capítol de llibre de dues universitats dels EUA (Peacock Publishers of New York and M. E. Stephens Publishing Co).
- SABATER PI, J.; VEÀ, J. J. 1994. «Comparative inventory of foods consumed by wild chimpanzees (*Pan panisus*) in Zaire». *Journal of African Zoology*, 198 (4). Anvers. P. 381-396.

COMUNICACIONS I PONÈNCIES PRESENTADES A CONGRESSOS

Dues a Abidjan, Costa d'Ivori (internacionals)

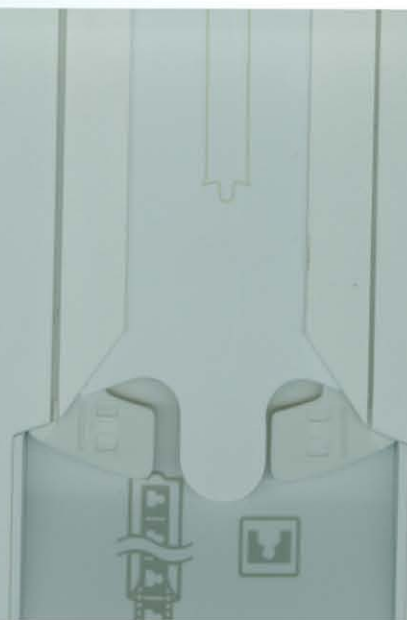
Una a Salamanca (internacional)

Una a la Universitat de Sevilla (nacional)

Una a la Universitat Autònoma de Barcelona (internacional)

Una a Lleó (nacional)

Ha estat conferenciant convidat a: Hannover (Alemanya) (internacional); Atlanta, Geòrgia (EUA) (internacional); mestratge dirigit per J. A. Muñoz i J. Llorens-Terol (UAB), 1965.

CURSOS MONOGRÀFICS AL PARC ZOOLOÒGIC DE BARCELONA

1. Curs monogràfic d'etologia, 1978-1983, amb pràctiques al Parc Zoològic.
2. Curs de primatologia, 1984-1986, amb pràctiques al Parc Zoològic.

CURSOS DE DOCTORAT

1. UAB, Facultat de Ciències, Departament de Citogenètica. Director: Josep Egozcue Cuixart. J. Sabater i Pi hi participa com a professor col·laborador. Temàtica: Iniciació a la primatologia, 1976-1977 i 1977-1978.
2. UAB. Facultat de Ciències. Càtedra d'Antropologia Biològica. Directors del doctorat: Empar Font i J. Sabater i Pi. Participació com a director i professor docent. Temàtica: Els processos d'hominització, 1980-1981.
3. UB. Departament de Psiquiatria i Psicobiologia Clínica, Subunitat d'Etologia. Direcció del doctorat: J. Sabater i Pi (director i professor docent). Programa de doctorat: Etologia dels primats, Etoprimatologia, 1988-1989, 1990-1991 i 1991-1992.
4. UAB. Facultat de Medicina, Departament de Pediatria. Director: Josep Llorens-Terol. Professor col·laborador: J. Sabater i Pi. Temàtica: Maduració dels infants i etogrames per avaluar llur progressió madurativa, 1992-1993.

ALTRES MÈRITS DOCENTS D'INVESTIGACIÓ

Participació en les proves d'idoneïtat, juliol de 1984. Obté la qualificació més alta de psicobiologia. Aquestes proves van tenir lloc a la Universitat de València. El mateix tribunal el proposà per a la càtedra pels mèrits presents.

Conferències

A causa de l'elevat nombre de conferències impartides, la relació es limita a les més importants, que són trenta-vuit, però aquí només en citarem onze.

1. «Els goril·les i els ximpanzés en la natura». Institut Provincial de Paleontologia, Sabadell, febrer de 1974.
2. «Els ximpanzés i els goril·les en la problemàtica de l'evolució dels hominoides». Museu Municipal de Granollers. Exposició sobre l'origen de l'home, maig de 1981.

-
3. «Conducta sexual animal: goril·les i ximpanzés, animals propers a l'home». Acadèmia de Ciències Mèdiques. Societat Catalana de Sexologia, gener de 1982.
 4. «Biologia i cultura». Auditori de la Caja de Guipúzcoa. V Curso de Verano de la Universidad del País Vasco (San Sebastián), agost de 1986.
 5. «Etología de los primates africanos». Universitat de València, Facultat de Biologia, novembre de 1988.
 6. «El chimpancé y los orígenes de la cultura». Departament de Ciències de l'Antiguitat (Prehistòria). Facultat de Filosofia i Lletres, Universitat de Saragossa, febrer de 1990.
 7. «La conducta cultural dels primats des d'una perspectiva evolutiva». UNED. Centre associat de Tortosa, desembre de 1990.
 8. «Eto-ecología de los primates de la selva africana». Universitat Autònoma de Madrid, gener de 1991.
 9. «Problemática de la conducta cultural en los primates no humanos». UNED. Centre associat de València. Universitat d'Estiu de Dènia. Seminari d'Etologia, Antropologia i Ètica. Director: Prof. J. L. López Aranguren, juliol de 1991.
 10. «Conductes culturals dels primats no humans». La Caixa i Universitat Rovira i Virgili de Tarragona, novembre de 1994.
 11. «Conferència inaugural del Congrés de la Behavior Genetics Association, 24th Annual Meeting, sobre el tema Ethology». Hospital de Sant Pau, Facultat de Medicina de la UAB.

SOCIETATS CIENTÍFIQUES A LES QUALS PERTANY EL PROFESSOR JORDI SABATER I PI

1. Membre (representant oficial) de The New York Zoological Society. Del 1966 al 1969.
2. Membre actiu de The New York Academy of Sciences. Elegit el 26 de maig de 1983.
3. Membre de la International Primatological Society, oficina central a Rijswijk, Holanda. Des del 1984.
4. Membre actiu i consultiu de la Union Internationale pour la Conservation de la Nature et de ses Ressources del Primate Specialist Group, African Section, que té la seu a Cambridge i a Washington, dependent de la UNESCO, des del maig de 1986.
5. Membre actiu de la IUCN d'Espanya, amb seu a Madrid, des del 1986.
6. Membre actiu de la LSB Leakey Foundation for Anthropological Research of Human Origins, Behavior and Survival. Seu a Pasadena, Califòrnia. Des del 1985.

7. Membre actiu del The American Museum of Natural History de Nova York. Departaments d'Antropologia i Herpetologia, des del 1987.
8. Advisory Board de la International Primate Protection League (IPPL). Seu a Summerville, EUA.
9. Col·legiat d'honor del Col·legi de Psicòlegs de Catalunya, des del juliol de 1994.

EXPEDICIONS I PROGRAMES PER ESTUDIAR I ENSENYAR ALHORA

1. Agost de 1957. Expedició etològica a la regió de Mbarabgun al Ríu Muni central. Estudi de la situació d'un grup de goril·les en procés d'extinció, densitat de la població, interferència humana, nidificació i conducta alimentària.
2. Octubre de 1959. Expedició etoprimitològica a la regió de Nsork a Ríu Muni. Estudis de camp dels goril·les i ximpanzés sobre la simpatría d'ambdues espècies, alimentació, densitat, nidificació i conducta cultural.
3. Novembre de 1959. Expedició etnològica a la regió dels Monts de Cristal al Gabon central. Estudi etnològic de l'ètnia fang: sociologia, migracions, estructura familiar, assoliment de material etnològic per al Museu de Barcelona.
4. Febrer de 1960. Expedició etnològica i arqueològica a l'illa de Fernando Poo sota la direcció del Dr. A. Panyella, director del Museu Etnològic de Barcelona. Es realitzaren excavacions a la platja de Carboneras, on es va descobrir un jaciment neolític, i estudi de l'ètnia bubí.
5. Agost de 1960. Expedició herpetològica i primatològica a la regió del riu Mbia. Estudi de la granota més gran del món *Conruea goliath* i de les mones mangabeis *Carcocebus albigena* i *C. tarquatus*. L'estudi se centrà en els aspectes següents: etologia, reproducció, territorialitat, demografia i alimentació.
6. Novembre-desembre de 1963. Expedició etoprimitològica a la regió d'Abumzok-Anyzok. Estudi de la dispersió, estructura social, alimentació i predació humana dels goril·les, ximpanzés i de les mones *Colobus satanas*.
7. Febrer-març de 1965. Expedició zoològica, patrocinada pel Parc Zoològic de Barcelona, a Kenya i Tanzània. Estudis de la fauna: ungulats i primats fonamentalment.
8. 1966-1967-1968, fins al març de 1969. Ampli programa d'estudis primatològics de camp, dedicat especialment al coneixement de l'etologia dels goril·les i ximpanzés en territoris en els quals aqueixes espècies són simpàtriques.

Aquests programes foren patrocinats per la Tulane University (EUA), la New York Zoological Society i el Parc Zoològic de Barcelona. El director del programa era A. J. Riopelle, director del Delta Regional Primate Research Center de la Tulane University, i l'investigador de camp, director executiu a Río Muni del programa, el Dr. Clyde Jones, de la Tulane University i de l'US National Museum de Washington.

Fou un dels programes pioners al món. Estudiàrem: alimentació, dispersió, estructura social, nidificació, conducta instrumental i fabricació de ferramentes elementals, predació humana, protecció, etc. dels primats de Río Muni. Estudiàrem també l'etologia d'altres primats forestals, mai anteriorment ben estudiats: *Cercocebus albigena*, *C. torquatus*, *Colobus satanas*, *Miopithecus talapoin* i els cercopitècs forestals.

9. Desembre-gener de 1966-1967. Programa especial limitat per a l'estudi de les granotes més grans del món, totalment desconegudes per la ciència. Patrocinat per la National Geographic Society, sota la direcció del Dr. Paul Zahl, de Washington. Es va estudiar la dispersió, l'alimentació, el procés metamòrfic, la salvaguarda, etc.
10. Juliol-agost de 1972. Estudi de la conducta dels goril·les de muntanya *Gorilla gorilla beringei* als volcans Virunga (Rwanda, Zaire i Uganda). Programa patrocinat per la National Geographic Society, sota la direcció de la Dra. Dian Fossey i el Dr. Alexander Harcourt de la Cambridge University.
11. 1972-1973. Estudi de la capacitat d'aprenentatge en situacions experimentals (*learning set*) de diversos primats del zoològic de Barcelona: *Gorilla*, *Pan*, *Mandrillus*, *Cercopithecus nictitans*, etc., sota la direcció del Dr. Balasch, de la Facultat de Biologia de la UAB.

DIRECCIÓ DE TESINES I DE TESIS

Hi ha enregistrades set tesines, de les quals en detallarem tres.

1. Muñiz Rodríguez, R. 1983. «Conducta materno-filial en chimpancés de cara negra (*Pan troglodytes*) de tres mesos de edat». Facultat de Ciències de la UAB.
2. Bermejo Espinet, M. 1984. «Estudio eto-ecológico del chimpancé (*Pan troglodytes verus*) en el área del Monte Assirik (Senegal). Aportación a la etología de esta especie en un hábitat marginal árido». Facultat de Psicologia de la UB.
3. Rabadan Ruiz, C. 1986. «Comunicació home-ximpanzé. Una perspectiva vyotskiana». Facultat de Psicologia de la UB.

Les cinc tesis doctorals que no tenim enregistrades, les presentarem totes, encara que n'hi ha que encara no s'han difós.

1. Bermejo Espinet, M. 1975. «Estudio eto-ecológico del chimpancé (*Pan troglodytes verus*) en un hábitat marginal y árido». Departament de Psiquiatria i Psicobiologia de la UB.
2. Quera Jordana, V. 1976. «Interacción materno-filial en los primates no humanos». Facultat de Psicologia de la UB. Codirecció amb la Dra. Teresa Anguera i Argilaga, de la UB.
3. Colell Mimó, M. 1991. «Lateralidad manual en chimpancés (género *Pan*) y orangutanes (*Pongo pygmaeus*). Facultat de Psicologia de la UB.
4. Escobar Aliaga, M. 1992. «La capacidad manipulativa de los primates desde un enfoque filogenético». Facultat de Psicologia, Departament de Psicobiologia de la UB.
5. Mate García, C. 1994. «Eto-ecología de los cercopitecos forestales de Bioko (Guinea Ecuatorial). Departament de Psicobiologia de la UB.

CAPTURES IMPORTANTS

- Captura d'un exemplar adult de l'indicador de cua de lira (*Melichneutes robustus*). És el primer exemplar d'aquesta au obtingut a Guinea Equatorial. Es tracta d'una espècie rara que pertany a la interessant família de les aus indicadores de mel (*Indicatoridae*), però en aquesta, el seu vol sonor i la possible conducta parasitària continuen sent un enigma per a l'etologia.
- Captura ocasional a la regió del riu Ntem, al nord de Guinea Equatorial, d'un petit goril·la albi conegut per Floquet de Neu. Es tracta del primer goril·la d'aquestes característiques aconseguit al món (1966).

PERSONALITATS DE RECONEGUT CRÈDIT CIENTÍFIC QUE HAN VALORAT LA TASCA INVESTIGADORA DEL PROFESSOR JORDI SABATER I PI.

1. Dr. J. M. Adovasio. Chairman i Prof. of Anthropology. University of Pittsburg.
2. Dr. Edward O. Wilson. Baird Prof. of Science. Harvard University.
3. Dr. Colin P. Groves. Senior lecturer on Biological Anthropology. Australian National University of Camberra.
4. Dr. James W. Fernández. Chairman i Prof. of Anthropology. University of Chicago.
5. Dr. Desmond Clark. Prof. of Anthropology (emèrit). University of California, Berkeley. És l'especialista més important de les cultures prehistòriques africanes.
6. Dr. Frank E. Poirier. Prof. of Anthropology. Ohio State University,

Columbus, Ohio. Vicepresident de The American Association of Physical Anthropologist.

7. Dr. Donald C. Johanson. Director de l'Institute of Human Origins, Berkeley, Califòrnia. És un dels descobridors de l'*Australopithecus afarensis* i del famós esquelet d'aquesta espècie, conegut amb el nom de Lucy. És un dels paleoantropòlegs més famosos del món.

Tots els ressenyats són primeres figures mundials en el camp de l'antropologia, l'etologia, la paleoantropologia i la primatologia. És per això que coneixen el treball professional del professor Sabater i Pi i les seves contribucions a les ciències de l'antropologia, Ecologia i el comportament dels primats. El Dr. James M. Adovasio diu que els treballs quantitius del Dr. Sabater i Pi han tingut molta influència en el desenvolupament dels estudis del comportament i l'ecologia primatològica. La reputació del Dr. Sabater i Pi s'estén a l'ambient personal, on se'l considera un excel·lent col·lega, sempre disposat a intercanviar idees.

Servei de Biblioteques

Reg. 1500494633

Sig. UAB DHC/44

Ref. 12500

Acte d'investidura com a
doctor *honoris causa* del senyor
Jordi Sabater i Pi

14 d'abril de 1997

Universitat Autònoma de Barcelona

1. El rector obre l'acte i diu:

Constitueixo aquest claustre, avui dia 14 d'abril de 1997, per tal d'investir doctor *honoris causa* el senyor Jordi Sabater i Pi, i demano al doctor Salvador Alegret, secretari general d'aquesta universitat, i al padrí del doctorand, Dr. Josep Llorens i Terol, que el vagin a cercar.

El padrí i el secretari general surten a cercar el nou doctor, que entra a la sala i és rebut a peu dret per tots els assistents.

2. El rector inicia la sessió dient:

Es declara oberta la sessió. Té la paraula el secretari general, que llegirà l'acord pel qual es concedeix el títol de doctor *honoris causa* al senyor Jordi Sabater i Pi.

3. El secretari general procedeix a la lectura de l'acord de la Junta de Govern.

4. El rector dóna la paraula al padrí:

El doctor Josep Llorens i Terol, padrí del doctorand, té la paraula.

5. El doctor Josep Llorens i Terol conclou el seu discurs amb les paraules següents:

Per tot això, Excel·lentíssim i Magnífic Rector, sol·licito que s'atorgui i confereixi el grau de doctor *honoris causa* al senyor Jordi Sabater i Pi.

6. A continuació, pren la paraula el rector, fa el lliurament del diploma al nou doctor i li imposa la medalla tot dient:

Heu estat designat doctor *honoris causa* per la Junta de Govern de la Universitat Autònoma de Barcelona i, com a símbol, us lliuro aquest diploma i us imposo la medalla de doctor *honoris causa*.

Us admeto i us incorporo al claustre de la Universitat Autònoma de Barcelona.

7. A continuació, el rector dóna la paraula al doctorand:

Té la paraula el senyor Jordi Sabater i Pi, el qual pronunciarà la lliçó magistral en aquest claustre.

8. Lliçó magistral del senyor Jordi Sabater i Pi.

9. Discurs de cloenda del rector.

10. Interpretació musical.

11. El rector diu:

S'aixeca la sessió.

ACTE D'INVESTIDURA COM A DOCTOR *HONORIS CAUSA*
DEL PROFESSOR JORDI SABATER I PI

PROGRAMA MUSICAL

Entrada triomfal de l'òpera *Aida*, de Giuseppe Verdi

El Carnaval dels animals

«L'elefant»	C. Saint-Saëns
«El cigne»	»
«La papallona encantada»	J. Cervera
«El cant dels ocells»	Anònim

Gaudeamus igitur, de Cornel Arany

Piano: Pere-Mateu Xiberta

Trombó: Matías López

Trombó-contrabaix: Josep Quer Agustí

Biografia dels músics

Josep Quer

Nascut a Girona, on obtingué la titulació superior de contrabaix amb el mestre Ferran Sala, l'any 1974. Ha perfeccionat els seus estudis amb Joan Goilav (Musik Akademie de Stadt Basel) i ha rebut els ensenyaments especialitzats dels grans mestres nord-americans Barry Green i Gary Carr. Ha format part de la Simfònica d'Euskadi (1982-1986) i ha actuat en diverses formacions simfòniques de Perpinyà. Ha col·laborat també amb l'Orquestra Ciutat de Barcelona i amb la Simfònica de Montpeller. Ara és professor del Conservatori Municipal de Lleida, on ha dedicat el disc compacte *El bruixot del contrabaix* a Josep Cervera i Bret (1996).

Pere-Mateu Xiberta

Inicià els estudis musicals amb la pianista Nativitat Cubells i després s'ha format amb Margarida Serrat, Patricia Sao (EUA), Kémenes Andràs (Hongria) i Roberto Bravo (Xile). Com a pianista acompanyant, ha rebut consells d'Allan Branch i Àngel Soler. Guanyà un premi del Concurs de joves intèrprets de piano a Catalunya. Ha fet nombrosos recitals a Catalunya, Mallorca i França, acompanyant cantants, instrumentistes i agrupacions corals. Des del 1991 col·labora en tasques de recerca musicològica a les comarques gironines i ha publicat articles i arranjaments musicals. Actualment es dedica al camp de la pedagogia musical.

Matías López

Doctor en Filologia Clàssica per la Universitat de Barcelona (1986). Actualment és professor titular de Filologia Llatina a la Universitat de Lleida, on nasqué. Realitzà estudis de trombó al Conservatori de Lleida, sota el mestratge de Josep Quer. Ha format part (1991-1996) de l'orquestra de vent i percussió d'aquest conservatori i col·labora amb l'orquestra de grau professional del mateix centre. És membre del cor de l'Auditori Enric Granados de Lleida des del 1995. Des del 1994 forma part del septet de jazz Pixie and Dixie. Al setembre de 1996 s'incorporà a la Banda Municipal de Lleida.

Gaudeamus Igitur

GERMAN STUDENT SONG
Arr. by Cornel Arany

Moderato

B \flat E \flat G 7 Cm F 7 B \flat F 7 B \flat

1. Gau - de - a - mus i - gi - tur, Ju - ve - nes dum su - mus;

3. Vi - vat a - cad - e - mi - a, Vi - vat pro - fes - so - res.

F B \flat F B \flat F F B \flat F B \flat F

1. Post ju - cun - dam ju - ven - tu - tem, Post mo - le - stam se - nec - tu - tem,

3. Vi - vat mem - brum quod - li - bet, Vi - vant mem - bra quæ - li - bet,

B \flat E \flat Cm G 7 Cm B \flat F $^{\dim}$ Gm B \flat E \flat Cm G 7 Cm B \flat F 7 B \flat

1. Nos ha - be - bit hu - mus, Nos ha - be - bit hu - mus.

3. Sem - per sint in flo - re, Sem - per sint in flo - re.

I

#Gaudeamus igitur,
Juvenes dum sumus;# (bis)
Post jucundam juventutem,
Post molestam senectutem,
#Nos habebit humus.# (bis)

II

#Ubi sunt, qui ante nos,
In mundo fuere?# (bis)
Transeas ad superos,
Abeus ad inferos,
#Quos si vis videre.# (bis)

III

#Vivat academia,
Vivat profesoress.# (bis)
Vivat membrum quodlibet,
Vivant membra quaelibet,
#Semper sint in flore.# (bis)